

PRVNÍ PRAVIDLO KOMEDIE NORMANA FOREMANA

MŮŽE JE ROZESMÁT, KDYŽ ZAPOMNĚL, JAK SE USMÍVAT?

ROMÁN

JULIETTA HENDERSON

**PRVNÍ
PRAVIDLO
KOMEDIE
NORMANA
FOREMANA**

Copyright © 2020 by Julietta Henderson

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kateřina Harrison Lipenská, 2024

Cover © DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-4983-6 (pdf)

**PRVNÍ
PRAVIDLO
KOMEDIE
NORMANA
FOREMANA**

JULIETTA HENDERSON

přeložila Kateřina Harrison Lipenská

1

SADIE

Narodila jsem se s vnitřnostmi mimo tělo, kde zůstaly jedenadvacet dní. Nečekané, ale zdaleka ne tak neobvyklé, jak by si člověk myslel. Na každých 3 999 dětí, které přijdou na svět se vším úhledně srovnaným a schovaným přesně tam, kam to patří, připadá jedno, jako jsem byla já. Nikdo neví, proč se to děje. Táta říkával, že jsem prostě měla kliku.

Celé tři týdny, kdy jsem ležela v inkubátoru jako nedopečené kuřátko s vysypanou nádivkou, se nade mnou každé ráno scházeli lékaři a vedli moudré debaty, a jak se mé orgány postupně zmenšovaly na správnou velikost, kousek po kousku opatrně zastrkávali ty rozutíkané kousky dovnitř.

Tak to aspoň popisovala máma. Podle tátova vyprávění doktoři každé ráno u inkubátoru diskutovali o tom, jestli si dají k obědu moje tlusté střevo, nebo játra a jestli radši s hranolky, nebo se salátem. A teď už o mých rodičích víte téměř vše, co potřebujete.

Pak nastal pro mé vnitřnosti den rozloučení se svobodou, primář mi štěrbinou zatlačil do břicha poslední dílek a důkladně ji zašil, protože všechno už údajně bylo na svém místě. Prohlásili, že jsem zdravá, a poslali mě domů, abych mohla začít žít svůj život, jako by se nic nestalo.

Jenže i potom, co jsme přestali jezdit na pravidelné kontroly do nemocnice a jizva na břicho, s níž jsem žila odjakživa, vybledla do tenké stříbrné čárky, jsem pořád cítila, jak mě něco někde za ní tahá. Nikdy jsem to nedokázala přesně pojmenovat, ale dloubalo mě to do břicha pokaždé, když se něco nedařilo nebo když se naopak dařilo až moc dobře. Nebo jen tak pro zábavu. Aby mi to připomnělo, jak snadno ze mě může vypadnout všechno, co ke mně nikdy tak úplně nepatřilo. *Kdykoli budeme chtít, Sadie. Kdykoli budeme chtít.*

Až když jsem poprvé chovala v náručí svého syna, ten neustálý tupý tlak, který držel jizvu pohromadě, konečně zmizel. Sestra mi položila na hrud' ten kluzký, zmuchlaný uzlíček, já jsem sevřela pěst plnou nemocničního prostěradla, můj svět se na své ose zakymácel, zapadl na místo a konečně byl otočený správným směrem.

Škubání jizvy jsem znovu ucítila, až když zemřel jiný chlapec, a na tom, že jsem na to nebyla připravená, vlastně vůbec nezáleží. Protože v té době už bylo v sázce mnohem víc než jen mé útroby rozlité do světa. Byla jsem k smrti vyděšená a neměla jsem tušení, co si s tím vším počít. A teď už o mně víte téměř vše, co potřebujete.

2

NORMAN

První pravidlo komedie: Načasování je všechno.

Načasování je všechno. To je první pravidlo komedie, říká Jax. Protože když přijde na věc, dobře zvládnuté načasování znamená smích. Tak to říká. Já sice nepoznám, kdy přichází na věc, ale jedno vím. To pravidlo funguje i obráceně. Protože když se ocitnete víte kde, protože jste si to načasovali špatně, nenaděláte nic, můžete se maximálně tak spláchnout.

Dívej se přímo před sebe a na nic nemysli. To je známá taktika Jaxe Fentona, jak zvládnout šlamastyku. Tvrdí, že funguje pokaždé, a on o tom musí něco vědět. Akorát že to možná není pravda. Protože když se já dívám přímo před sebe, vidím jen tu velkou lesklou dřevěnou bednu a místo na nic myslím na všechno. Je toho spousta. Třeba jestli se spárami dostane dovnitř nějaké světlo a jestli si Jax mohl obléknout své oblíbené tričko s Frankiem Boylem. A jestli ten, kdo ho tam dal, ví, že se mu dobře spí jen na boku.

Veliký strup na hrudi mám tak napjatý, že se bojím dýchat hodně zhluboka, aby uprostřed nepraskl a nezakrvácel mi celou novou košili. *Dívej se přímo před sebe.* O kousíček se posunu, takže tu bednu přes hlavy skoro nevidím, a moje a mámina paže se dotknou. Jakmile ji ucítím, hrůza na mém hrudníku se uvolní a nechá mě aspoň trochu nadechnout. Skoro úplně. A hned nato mi s bodnutím projede až do zad a jako raketa vystřelí až do prstů na nohou. Jsem si skoro jistý, že slyším, jak se směje. *Načasování je všechno, cucáku.*

A mimochodem, to je další věc, kterou vím. Že se na své načasování nemůžete spoléhat bez ohledu na to, jak dobře se vám to dařilo v minulosti. Platí to i pro lidi tak třeskutě vtipné jako Ronnie Barker, Dave Allen nebo Bob Mortimer. Nebo Jax.

Protože i když každý den ráno vezmete mámě z peněženky pár drobných na sladkosti, i když „omylem“ necháte pootevřené dveře otčímova auta, aby do něj mohly vlézt kočky a počurat sedačky, a i když jste zdaleka nejzlobivější z celé školy, jestliže je vám jedenáct let, dvě stě devadesát sedm dní a podle odhadu záchranářů něco mezi dvanácti a šestnácti hodinami, rozhodně to není vhodná doba umřít.

Dívej se přímo před sebe a na nic nemysli.

3

SADIE

Seděla jsem na samém konci lavice ve tvaru zapadajícím do Normanova a cítila jsem, jak se chlapcovy paže napínají a uvolňují spolu s pěstmi, které se otvíraly a zase zavíraly. Manžety rukávů zapnuté na knoflíky se mu při každém pohybu lehce vyhrnuly a odhalily vzorek lupénky, která se vítězoslavně rozlézala až ke kloubům na prstech. Jeho tvář měla úplně prázdný výraz. Suchýma očima zíral přímo před sebe.

„Vdrž. Vdrž, synku. To zvládneš,“ zašeptala jsem uklidňujícím tónem. Telepaticky. Ale Normanovy ruce se dál zatínaly a povolovaly a pak jsem si všimla, že v témže rytmu se zvedá a klesá i jeho hrudník. A měla jsem ještě o starost víc, protože jsem věděla, co se skrývá pod tenkou látkou jeho košile.

Musela jsem si přiznat, že můj vzkaz nejspíš nedostal, možná proto, že můj telepatický mateřský hlas přehlušoval ten druhý, mnohem zarputilejší, který jsem si hýčkala ve své

hlavě. *Jsi úplně marná, Sadie. Ani tohle neuděláš správně.* Jako obvykle si nebral servítky.

Kněz, který Jaxe nikdy neviděl, oznámil konec jeho života a lidé se začali spěšně zvedat z lavic, jako by se tu smrt ještě potloukala a hledala společnost. Vráželi nám do kolen, šeptali omluvy a vylévali na nás svůj překypující smutek. Jako bychom ho snad potřebovali. Po chvíli se hlouček sunoucí se uličkou rozestoupil, aby se Jaxovi rodiče mohli středem vydat na svou dlouhou cestu, a aniž bych otočila hlavu, spíš než viděla jsem cítila, jak Josie Fentonová krátce zaváhala, když nás míjeli. Ale nezastavili se. Pohled mého syna se dál upíral do nějakého neviditelného bodu a já jsem jen doufala, že leží někde hodně daleko od hrůzy toho okamžiku.

Dobrých čtyřicet minut poté, co odešel poslední člověk, jsem chytla Normana za ruku a jemně ji stiskla. Chlad prázdného kostela mi pronikl hluboko do kostí a teplo sálající z jeho rozpraskaných prstů do mé dlaně mě zaskočilo. Hlas v hlavě teatrálně vyřvával s čím dál větším odhodláním a Normanova ruka zůstávala sevřená v pěst. Ale nepotřebovala jsem, aby mě ten hlas upozorňoval na to, co mi došlo před asi osmatřiceti minutami. Na tohle zdaleka nestačím.

4

Normanův otec je s velkou pravděpodobností jeden ze čtyř mužů. Vím, jak to zní, ale je to vcelku rozumná varianta v porovnání s alternativním scénářem, podle něhož by to mohl být jeden z mnoha dalších, kdyby to okolnosti dovolily.

Každopádně otázka, kdo poskytl vítězný chromozom Y, který úspěšně sjel po řece radleru až do mých vaječníků, v prvních dvanácti letech Normanova života nikdy nevyvstala. Hlavně proto, že jsem sebe samu přesvědčila, že já mu jako rodič stačím. A abych řekla pravdu, Norman mi nikdy nedal důvod o tom přesvědčení pochybovat bez ohledu na to, kolik chyb jsem ve své roli udělala. Nebylo jich málo, to mi věřte. Vzhledem k prvnímu dojmu si to asi představíte poměrně snadno.

O chlapcích jsem nevěděla vůbec nic, dokud jsem se nestala matkou jednoho z nich, i když teoreticky je chlapec jen menší verzí muže a kdysi jsem zjevně věřila, že o mužích toho

vím docela dost. Zjistila jsem, že obecně platí, že k mužům nejsou potřeba žádné složité návody, takže když si nějakého přinesete domů, máte téměř jistotu, že uvnitř najdete přesně to, co se píše na obalu. A většinou přesně to, co si zasloužíte. Jenže se ukázalo, že chlapec se muži nepodobá ani trochu a nějaký návod by se rozhodně hodil. A když si přinesete jednoho takového domů, ještě než překročíte práh, už drží vaše srdce v baculaté pěsti jako los, který nic nevyhrál. A začne ho mačkat.

Svého syna jsem pojmenovala Norman, protože mi to nikdo nezakázal. A protože mi to přišlo hezké. To možná byla moje vůbec první chyba a kdoví, třeba bych poslechla, kdyby mi někdo řekl, že jméno jako Charlie, Harry nebo Freddie si malý kluk nasadí na záda s větší lehkostí a životem se mu bude nosit snáz. Že ostatní děti, a dokonce i dospělí, kteří by si to sakra mohli odpustit, najdou tisíce krutých způsobů, jak použít jméno vybrané s láskou tak, aby se pokusili chlapci ublížit. Že pojmenovat dítě narozené v novém tisíciletí po komikovi z padesátých let nejspíš nebyl nejlepší nápad, který jsem kdy měla. Ale zároveň byste měli vědět, že to taky nebyl ten nejhorší.

Přehlížení skutečnosti, že se to jméno musí zapráhnout před naše příjmení, byla asi moje druhá chyba. A ačkoli jsem si vždycky myslela, že Norman Foreman zní poměrně hezky, zatím se nenašel nikdo, kdo by se mnou bezvýhradně souhlasil. Kromě Jaxe, samozřejmě.

„Máš to nejúžasnější jméno na světě, Normie!“ Nejúžasnější kluk na světě.

Před Jaxem Norman žádného nejlepšího kamaráda neměl. Upřímně řečeno, vlastně nikdy neměl žádného kamaráda. Jakmile se ovšem Jax zjevil na alvertonské základní škole a jeho šestiletá ústa začala zaražené cornwallské spolužáky válcovat drsným východolondýnským přízvukem, byla to pro Normana láska na první pohled. Ale zachoval se jako vždycky, i když něco opravdu moc chce, trpělivě seděl a čekal, až na něj přijde řada.

Jaxovi trvalo necelý týden zneprátelit si všechny kluky ve třídě a také většinu učitelů, načež si všiml Normana a vložil do něj svou poslední naději na nejlepšího přítele. To se stalo před šesti lety a od chvíle, kdy bylo spojenectví zpečetěno společným dvoutýdenním trestem po škole za zpřeházení obsahu školních tašek celé třídy (verdikt: Jax rozhodně vinen, Norman vinen jako nezkušený, a proto ve finále neúspěšný komplic na hlídce), by je neoddělili ani skalpelem. Vsadila bych se, že na světě neexistují dva rozdílnější kluci, a přesto se k sobě tak nějak hodili. Byli „nejhustější dvojka nejlepších kámošů“, jak je výstižně označil Jax.

Jenže Jax umřel. A tak se stalo, že v den, kdy by synové měli běhat po venku a kopat do míče nebo se prohánět se psy po pláži, jsem seděla vedle svého hodného chlapce v kostele plném vlhkých tváří. A usilovně se snažila nemyšlet na toho druhého, drzého, sprostého, úžasného, zlobivého chlapce, který ležel jen pár metrů od nás. A přestože nebyla nejmenší naděje, že k tomu dojde, stejně jsem napůl čekala, že každou chvíli uslyším kopnutí do víka rakve, ze které vyskočí rozrucchaný, rozesmátý kluk a zařve: „*Dostal jsem vás, cucáci!*“

Protože přesně tak Jax přistupoval k životu, vesmíru a vůbec. Skočit do všeho rovnýma nohama, nejdřív rozrazit dveře a pak ať klidně přijde konec světa. Přesně tak vbíhal skoro každý den k nám domů, o několik délek před Normanem, kliku málem vytrhl ze dveří a pak jim ještě pro jistotu uštědřil naprosto zbytečný karatistický kop. Nato se prohnal chodbou rovnou k plechovce se sušenkami a Norman v závěsu za ním chytil vlající dveře a opatrně je zavřel.

Rozčílila jsem se pokaždé, když mé oči spočinuly na tom kousku oprýskané zdi, kam den co den narážela klika. Ale během týdnů po Jaxově smrti jsem sledovala, jak se Norman po příchodu domů na to otlučené místo dívá, a v duchu jsem děkovala za ty prolhané lajdáky řemeslníky.

Ta prohlubeň je to jediné, co po Jaxovi v našem domě zbylo, a zahryzává se do stěny, jako by měla zuby.

5

NORMAN

První pravidlo komedie: Každý vtip musí mít pointu.

Jax říká, že když nevíte, kam jdete, nepoznáte, jestli už tam jste, a to prostě neokecáš, Normie. Ani bych nechtěl, protože to má celkem logiku, když se nad tím zamyslíte. Protože si představte, že byste každý den ráno vyšli z domu, a vůbec byste netušili, kam máte namířeno. Jak byste věděli, že se máte zastavit, až dojdete na zastávku autobusu, že nemáte dojít až na pláž? Nebo ještě dál? Nebo kdybyste nevěděli, že máte vystoupit u školy, napadlo by vás, že nemáte celý den sedět v autobuse a jezdit pořád dokola po Penzance nebo Newlynu?

Podle Jaxe je to s vtipy úplně stejné. Protože musíte vědět, kde je pointa, než začnete, jinak se budete jen motat a hledat cestu ven. A na tom, když se někdo točí v kruhu, rozhodně není nic legračního, i když asi existuje pár výjimek, třeba jako Dave Allen.

Máma říká, že na celé planetě není žádný další člověk, kterému mozek funguje tak jako Jaxovi, a já jsem si celkem

jistý, že má pravdu. Podle mě je to proto, že je to nejvíc cool týpek na téhle a všech ostatních planetách, ale on tvrdí, že je to proto, že má v hlavě něco jako továrnu na nápady, které z ní padají, ať chce, nebo ne. Ale on naštěstí chce, jinak bychom přišli o spoustu srandiček.

Jako třeba když ho napadlo, že si uděláme komediální DVD maraton, abychom se definitivně rozhodli, kdo jsou naši oblíbenci. Jax prohlásil, že jestli to máme udělat pořádně, tak si to musíme naplánovat, a tak vymyslel sobotní DVD dynamit. Nachystali jsme si opravdový skládací program z papíru se seznamem všech dévédéček, na která se budeme dívat, jejich přesné pořadí, měli jsme tam i časy na přestávky, kdy se půjde na záchod a udělat si tousty se sýrem a horkou čokoládu a tak. Pak jsme se oblékli do kostýmů, protože Jax mi pověděl, že se tomu říká dostat se do role, a taky jsme udělali vstupenku „DVD dynamit, sobota večer. Vstup pro jednoho“, abychom mohli pozvat taky mámu. Přišla a byl to naprosto nejlepší sobotní večer, akorát že jsme se smáli tak moc, že jsme se úplně zapomněli rozhodnout, kdo se nám líbí nejvíc, a já se už nikdy nedozvím, pro koho by Jaxy hlasoval.

Jednou jsme zase jen tak seděli u mě v pokojíčku a bavili se o tom, který sýr se nejlíp roztéká, a *bum!* Jax vymyslel největší sýrový experiment. Vyrobili jsme si transparent ze starého povlaku na polštář s nápisem N. S. E. 2017, protože celý název by se na něj nevešel, a pak nás máma vzala do Tesca, kde jsme nakoupili spoustu druhů různých sýrů. I těch drahých. Pak Jax udělal seznam s jejich názvy a pěti sloupci, které nadepsal mazlavý, mazlavější, nejmazlavější, hnus a totální hnus, kde jsme měli dělat fajfky nebo křížky. Ukázalo

se, že ty dva poslední sloupce jsme klidně mohli vynechat, protože zůstaly úplně prázdné, ale nakonec jsme napsali fakt super vtip o tom, že jsme ještě neobjevili sýr, který by nám nechutnal. Takže to bylo jako dva nápady za cenu jednoho.

Spousta těch nejlepších věcí Jaxe napadá, když má dělat něco jiného, třeba úkoly nebo spát nebo vynášet odpadky. Nebo se dívat na televizní koncert pro děti, při kterém mi zničehonic povídá, Normane, myslím si, že bysme si měli udělat mega geniální super komediální plán, abysme věděli, kam jdeme. A já jsem jen věděl, že jestli Jax někam jde, já chci být s ním, až tam dojde.

Když jsme dokončili *pětiletý plán Jaxe a Normana*, Jax říká, Normane Foremane, ty seš borec a já jsem třída a teď už nás nic na světě nezastaví. A mně bylo okamžitě jasné, že má pravdu, protože nejen že jsme si byli naprosto jistí tím, kam jdeme, ale taky jsme přesně věděli, kdy a jak se tam dostaneme. V 19:15 první pátek v srpnu, vlakem se dvěma přestupy.

6

SADIE

Norman byl odjakživa jiný. Jako by už od narození věděl všechno, co vědět potřeboval, a všechno ostatní byly jen zbytečnosti. Navíc je odvážnější než kdokoli, koho jsem kdy poznala, a to neříkám jen proto, že jsem jeho máma. Protože je snad někdo statečnější než podprůměrně vysoký chlapec, jehož tělo většinu života pokrývá jednolitá vrstva lupénky, což bolí jako blázen a ještě hůř to vypadá, a přece se pořád usmívá? Chlapec, který vždycky stojí při svém zlobivém nejlepším příteli a snaží se, aby v něm lidi viděli to dobré, a nevzdává se, přestože vidět to dobré je poměrně těžké? Chlapec, jehož jediný rodič v sobě stěží dokáže vykresat dostatek nadšení, aby každý den vyšel do světa, i když ten svět je jen zapadákov na samém konci Británie? A přesto ho pořád dokáže milovat. Povězte mi, kdo je statečnější než tenhle kluk?

Trávím hodně času myšlenkami na to, jak moc bych chtěla být lepší. Lepší ve vaření, lepší v uklízení, lepší v navazování

hovorů s cizími lidmi. A lidmi, které znám. Ale většinou, když mám pár volných hodin, trávím je myšlenkami na to, jak moc si přeju být Normanovi lepší mámou. Tahle myšlenka neustále dřímá někde vzadu a pravidelně se budí a dloube do mě svým ostrým loktem, když nepříjdu na třídní schůzky, zapomenu koupit šunku na svačinu, nebo když si musí vzít včerejší spodní prádlo, protože jsem se po práci dívala na šest dílů *Prostřena*, místo abych vyprala. A stejně jsem ani neuvařila pořádnou večeři.

Kdybyste vzali všechny ty tisíce různých okamžiků, kdy jsem jako máma selhala, všechny ty studené večere a ulepené prádlo, ušili z nich krásnou hřejivou deku popírání a tu si pak asi tak na deset let přetáhli přes hlavu, udělali byste si poměrně přesný obrázek o tom, kam jsem se díky všem svým myšlenkám dostala. Nikam. A rozhodně mi v ničem nepomohly.

Ale Norman byl vždycky v pohodě, mně navzdory. Je zdvořilý, chová se hezky ke starším lidem a zvířatům, má dobré hygienické návyky (i se zbídačenou kůží a občas dva dny nošeným spodním prádlem, přičemž ani za jedno nemůže) a je chytrý. Obvykle dokáže druhé pochopit mnohem rychleji, než oni pochopí jeho, což je talent, který se určitě hodí, ale který rozhodně nezdědil po mně.

Být menší, chytřejší a o hodně šupinatější než všichni ostatní není zrovna recept na to, jak získávat přátele a působit na lidi na školním dvoře, ale ode dne, kdy si ho našel Jax, Norman nikoho jiného nepotřeboval. A jak Jax vždycky říkal, jeden opravdový nejlepší přítel je stokrát lepší než celá parta takových, kteří si nejsou tak úplně jistí.

Takže kromě chronické, otravné lupénky jsem ohledně Normana měla v podstatě jedinou další starost, a to téměř jistě nezdravé množství toustů se sýrem, které jedl (viz problém číslo jedna), a téměř jistě nezdravý zvyk dělat si starosti o ostatní. A tím myslím sebe.

Když kluci přišli s *pětiletým plánem Jaxe a Normana* vystoupit na festivalu Fringe v Edinburghu, až jim bude patnáct, bylo jim deset let. Z toho vidíte, jak vážně komedii brali. Kolik znáte desetiletých dětí s *pětiletým plánem*? Mně je dvaatřicet a k *pětiletému plánu* jsem měla nejbliž, když jsem podepsala smlouvu na koupi pohovky s bezúročnými splátkami v Tesco. Když o tom tak uvažuju, kromě Normana je ta pohovka můj největší závazek.

Jejich plán byl natolik šílený, že jsem věřila, že ho nakonec pravděpodobně splní. Protože i přes mládí a nedostatek zkušeností byli kluci jako komediální dvojka legrační. Skutečně legrační, ne jen tak, že tomu jako máma musím věřit. Jax měl propracovanější vystupování, načasování a celkově byl pohotovější, než by člověk u dítěte čekal, a Norman, no, Norman byl zapálený. Je nadšený, když mu to říkám, jako by to byl největší kompliment na světě. A možná, že je. Nejsem zrovna odborník. Občas to řeknu jen proto, abych ho rozesmála, protože to je ten nejlepší zvuk na světě.

„Normane, že jsem tak smělá, musím říct, že tvůj strhující zápal předčí jen tvoje ohromující krása.“ Nebo tak něco. Vždycky ho to potěší, i když to vyslovím zčistajasna a je zřejmé, že se jen snažím vyplnit čas, než se pohne fronta v bance nebo se uvaří vajíčka naměkko.

Od doby, kdy Norman dorostl do „mluvícího“ věku, jsem ho věčně slýchala na zahradě, jak velmi vážným hlasem nacvičuje komediální vystoupení nebo slovo od slova přehrává skeč, který se naučil nazpaměť z televize nebo tátova dévé-děčka s některým z komediálních klasiků. Asi nějak takhle.

„Dámy a pánové,“ s hlubokou úklonou směrem k živému plotu a smotané hadici, „přivítejte prosím... mě, Normana Foremana! V mé exkluzivní nové show, jen na jediný večer, Párky hořící! A teď pár otázek, dámy a pánové. Víte, jaký měsíc nesnáší tráva? Srpeeeeeemmm! Víte, co dělá kůň v bance? Přišel si založit koňto! Jak se říká aligátorovi ve vestě? Investigátor! Děkuju. Děkuju. Děkuju vám moc!“

Problém ale spočíval v tom, že i přes veškerý zápal a bez ohledu na ohromující krásu se Norman nikdy tak úplně nestal mistrem načasování, jakkoli přesně se snažil napodobovat své vzory z řad starých komiků. Vtipy vždycky dorazily do stanice, každá pointa byla přednesena technicky dokonale, jen s drobným zpožděním, nebo moc brzy a někdy skončila na úplně jiném nástupišti s nebohým cestujícím pod koly.

Teprve když spojil síly s Jaxem, podařilo se mu seriózní zápal dotáhnout k dokonalosti v roli toho rozvážného, který připravuje půdu zarážejícímu showmanství svého nebojácného parťáka. Připomínali mladého Abbotta a Costella nebo Reevea a Mortimera, k nimž se sami přirovnávali nejraději. Dokonalé komediální duo. Aspoň pro vděčné publikum, které jsem tvořila já a živý plot.

Učitelé, spolužáci, a dokonce ani Jaxovi rodiče vůbec nechápali, co Jax a Norman jeden na druhém vidí, a zmiňovali to při každé příležitosti. Nejspíš ve snaze zachránit Normana

před kariérou drobného kriminálního, což byl směr, kterým se podle všech chystal ubírat Jax. Ale já jsem tomu rozuměla. Protože když Norman Jaxe seznámil se všemi svými hrdiny z komediálního světa, ukázal mu cestu, jak všechnu tu energii, přehnané sebevědomí i tu trochu skutečné špatnosti ventillovat jinak.

Norman dal Jaxovi komedii a Jax dal Normanovi nejlepšího přítele, kterého do té doby nikdy neměl. A já jsem ho za to měla opravdu ráda. Byla to dohoda výhodná pro všechny strany.

*

O Normanovi vím všechno. Zním každý strup a každou šupinku na jeho zmučené, poražené kůži, vrásku, která se mu dělá na čele, když se usmívá, i tu druhou, co se objeví, jakmile se zamračí. Když lupénka zaútočí s obzvlášť velkou silou, zůstává déle. Víím, že levé obočí má hustší než pravé a že když kouše, uši se mu pohybují nahoru a dolů mnohem víc než jiným lidem. Ovšem to poslední jsem mu nikdy neřekla, protože, na rovinu, má toho na talíři ažaž.

Ale po Jaxově smrti jsem se občas přistihla, že se musím podívat dvakrát, když jsem zahlédla toho cizího člověka, jak sedí na gauči a zírá na černou televizní obrazovku. Nebo stojí v koupelně a čistí si zuby. Nebo nenápadně pokukuje po díře ve zdi. Nic na Normanovi nevypadalo stejně jako posledních dvanáct let. Choval se také daleko uměřeněji než dřív, jako by s velkou pečlivostí hrál svou roli v každé scéně podle toho, jak jsem si ji já představovala. Snažil se tak akorát, aby mě

přesvědčil, že je stále s námi, ve světě živých, a že neuvažuje o tom, že by raději byl se svým nejlepším přítelem někde jinde, ve světě těch, kteří už tak úplně žijí nejsou.

Jenže bez ohledu na to, kolikrát mě Norman ujistil, že je v pořádku, jsem věděla, že k tomu má tak daleko, že by člověk i po třídenním putování sotva zahlédl stín toho stavu, jak mizí za zatáčkou. Dokonce i jinak spal. Odjakživa měl ve zvyku si omotávat přikrývku kolem nohou, zatímco si v posteli četl, jako by se snažil zatlačit do ní chodidla a zabořit se co nejhlouběji do svých příběhů. Já jsem vždycky večer potichu přišla k němu do pokoje, abych mu zhasla lampičku, odložila rozečtenou knížku na stolek a rozmotala uzel z deky. Když byl malý, nikdy nevěřil, že to dokážu, aniž bych ho probudila, a byl přesvědčený, že ho navštěvují nějaká noční stvoření, jejichž úkolem je narovnávat přikrývky.

Abych mu dokázala, že jsem to byla já, ve spánku jsem mu pokaždé rtěnkou nakreslila na čelo malé červené X na znamení polibku. Ráno pak Norman běžel do koupelny k zrcadlu zkontrolovat, jestli má značku, a vypíslk svým pětiletým, sedmiletým nebo osmiletým hláskem, v němž se ozývala směsice radosti a frustrace.

„Nic jsem necítil, mami!“ volal na mě. „Nic, *nada, niente, nēt!* Jak jsi to udělala?“ I později, když už byl starší a já jsem mu přestala kreslit pusinky na čelo (a když o tom tak přemýšlím, vlastně i používat rtěnku), pořád ho fascinovalo, jak hluboce je schopný spát. Jednou se mě zeptal, jestli si myslím, že tak se člověk cítí, když je mrtvý.

„Jako když jdeš spát, a najednou už pak nic necítíš, mami? Myslíš, že takový to je?“

V příručce pro špatné rodiče, o jejímž sepsání uvažuji, budu muset zmínit, že ohledně smrti jsem Normanovi nikdy nedokázala dát žádnou rozhodnou odpověď, protože, upřímně, tuhle věc jsem si sama v hlavě ještě neurovnala. Člověk by si myslel, že vzhledem k tomu, že mi oba rodiče zemřeli ještě před dvacítkou, jsem si zformulovala nějakou teorii, kterou bych mohla případně svému synovi předat. Ale po tom, co jsem ze sebe vysoukala pár koktavých „možná“, velmi trapné „dost pravděpodobně“ a všechno završila doznáním, že „vlastně nevím“, jsem už nic dalšího neměla. *Nada. Niente. Nět.*

Kdykoli jsem po Jaxově smrti vešla k Normanovi do pokojíčku, našla jsem ho tam jen tak ležet pod dekou rovnoměrně rozloženou přes miniaturní dunu jeho tělíčka. Nečetl, nezapisoval si vtip, který ho právě napadl. Jen zíral do zdi, k místu, kde viselo staré ošuntělé sametové sako morušové barvy, které kdysi patřilo mému tátovi. Norman se do toho saka vždycky nastrojil a v naleštěných botách a duhové luxové kravatě skvěle doplňoval Jaxe, jenž vystupoval ve vytahaných kalhotách a tričku a s rovnátky.

Ted' viselo morušové sako na kovovém ramínku v póze s napůl rozpraženými pažemi těžknoucími smutkem, stejně jako Norman. A deka zůstala hladce rozprostřená celou noc.

Změnilo se taky to, že mi Norman přestal vyprávět večerní vtipy. Každý den před spaním, co si pamatuju, si na mně zkoušel nový materiál.

„Mami! Mami, poslouchej!“ volal na mě, když jsem procházela kolem jeho dveří do koupelny. „Proč byl meč v chlívků?“ Vždycky jsem se zastavila a předstírala jsem, že přemýšlím, ale nikdy mi nedal dost času, a už vykřikoval odpověď.

„Protože mečel, mami!“ Nebo jinou pointu, načež sebou rozverně praštil do postele. „Ten se bude Jaxovi líbit!“

A i když se může zdát naprosto normální, že chlapec, který ztratil nejlepšího přítele, přestane vymýšlet vtipy, pokud jde o Normana, zřejmě chápete, že se vytratilo mnoho. Dva týdny po Normanových dvanáctých narozeninách, což byly čtyři týdny ode dne, kdy Jax zemřel, jsem cestou kolem pokojíčku zpomalila, abych mu dala čas, a doufala jsem aspoň v tichoučké: „Mami, poslouchej,“ které by zastavilo mé kroky. Zároveň jsem ale dobře věděla, že se neozve, tak jako se neozvalo už celý měsíc. Lampičku měl ztlumenou úplně na minimum a v posteli vypadal jako smutný mrkající netopýrek.

„Normane,“ zašeptala jsem do dveří. „Jsi ještě vzhůru?“

„Jsem.“

Nadechla jsem se tak zhluboka, jak to jen šlo, a připravila jsem se přednést vtip, který jsem si posledních deset minut tiše nacvičovala na schodišti. *Do toho, Sadie.*

„Jen... mě tak napadlo. Co říkají dikobrazi, když se líbají?“ Zdálo se mi, že jsem v přítmí zahlédla, jak se koutek netopýřích úst mírně nadzvedl. Ale jistá jsem si nebyla.

„Nevím, mami. Co říkají dikobrazi, když se líbají?“ Představovala jsem si, jak se mu pod rovně střiženou ofinou točí kolečka, a přála jsem si, abych je mohla vidět při práci. Cokoli, podle čeho bych poznala, že tam pořád je.

„Au!“ Zhlédla jsem záblesk zubů, jak se Normanovy rty mírně oddálily a neslyšně vyslovily odpověď, jako zázrakem téměř v tentýž okamžik jako já. Vyhrkla jsem ji ale moc nahlas a to slovo zůstalo viset v nepříjemném tichu. On ale stejně zvládl frknout do deky a předstírat smích.

„Dobrý, mami.“ Visící „au“ si oddechlo úlevou, ale mě rozbolelo srdce z dálky, z níž přicházel Normanův hlas. Zněl jako něco hozeného přes rameno na cestě pryč dlouhou chodbou s těžkým kufrem, ne jako někdo, kdo si zrovna vyslechl docela dobrý vtip. Chystala jsem se uznat porážku a pokračovat ve výpravě do koupelny, když znovu promluvil.

„Mami?“ Jeho hlas byl tichoučký, jako by došel až na konec chodby, ale neotočil se. Zadržela jsem dech. Doufala jsem v cokoli. „Myslíš, že je Jaxy v nebi?“

Moje srdce poskočilo a hned se zase propadlo, až jsem se musela přidržet zárubně, abych se z těch přemetů nezlomila v pase. Ať už se na mě řítilo cokoli, zdálo se mi, že to v žádném případě nemůže dopadnout dobře, přece jen jsem neměla odpovědi na otázky ohledně smrti a logicky ani toho, co následuje.

Nepomáhala ani skutečnost, že v Boha jsem nevěřila asi tak od osmi let, tedy od doby, kdy mi zemřela máma a následovalo šest měsíců nepřetržitých modliteb na kolenou ve společnosti kempinkové barbie a tří zamilovaných kenů, při nichž jsem ho prosila, aby mi ji vrátil. Asi mluvím za všechny, když řeknu, že chápeme, že bychom chtěli hodně, jenže do té doby jsem věřila, že ten Bůh, o němž mi tak nadšeně vykládali učitelé ve škole, náš kněz a moje máma, dělá to, co má v popisu práce.

A tak jsem se po šesti měsících, kdy se moje máma nevrátila a já jsem nezpозorovala ani nejmenší náznak, že je „každý den s tebou a dívá se na tebe z nebe“, jak mi sliboval táta i všichni ostatní kolem, rozhodla, že si Bůh může zůstat ve svém domě v anglikánském kostele v naší ulici, ale k tomu mému už se nepřiblíží. Jedině v případě, že se zjeví i s mámou a zatraceně pádnou omluvou, že mě, barbie a keny nechal tak dlouho čekat.

Přesto jsem nechtěla být odpovědná za to, že bych Normanovi vzala něco, co se tvářilo jako troška útěchy. Už ztratil dost. Opatrně jsem vešla do pokojíčku, sfárala do hlubin smutně prázdného dolu svého mateřství v naději, že tam najdu drahokam, a vylezla jsem s plechovkou.

„No... určitě je, Normane. Jsem si tím jistá.“

„Ale mami?“ Tušila jsem, co přijde. Normanova bystrost mi občas nehraje do karet. „Ty přece nevěříš v Boha. Tak... jak si tím můžeš být jistá?“

V tom okamžiku bych bez rozmyšlení odvolala svůj ateismus s rukou položenou na vysoké hromadě biblí, kdybych si myslela, že to pomůže, jenže jsem věděla, že by mi Norman stejně nevěřil. Posadila jsem se k němu na postel a jeho drobná postava se odsunula, aby mi udělala místo. V pološeru vypadaly hrudky a krátery lupénky na jeho obličeji jako nádherná miniatura měsíční krajiny. Jemně jsem ho hladila po čele a snažila se získat čas, ale měla jsem to marné.

Ach jo, Jaxi, ty mrňavý mizero, proč tady nejsi, když potřebuju tvou chytrou hlavičku a pusu plnou odpovědí na všechno? Ale věděla jsem přesně, jak by se v takové situaci zachoval. Dal by si ruce v bok, vystrčil bradu a postavil by se k tomu čelem. Ten kluk by vás dokázal během pár vteřin přesvědčit naprosto o čemkoli, zatímco se zbavoval důkazů o opaku přímo před vašimi očima. A tak jsem do toho dala všechno, na Jaxovu počest.

„No... nikdy jsem neřekla, že nevěřím v nebe, Normane. Problém mám jen s Bohem. Ale, víš, musí být... chci říct, že jsem si jistá, že rozhodně existuje nějaké hezčí místo, kam jdeme, když... když umřeme. Kde nikdo není nemocný, všichni

spolu vycházejí, nejsou tam války, dopravní zácpy ani účty za plyn. A můžeš sníst tolik čokolády a smaženého jídla, kolik se ti zlíbí, a neztloustneš.“

Rozjela jsem se. Šlo to mnohem snáz, než jsem čekala. Úplně mě to nakoplo, a jestli se takhle vždycky cítil Jax, tak byl ten kluk možná ještě chytřejší, než jsem se domnívala.

„No a... teda, jestli takový místo existuje, jako že existuje, myslíš, že by si ho Jax nechal ujít?“ Na tu kličku jsem byla docela hrdá. Dokud mě Norman nezarazil.

„Takže, mami, když teda nebe je, tak... tak to znamená, že tam jsou i babička s dědečkem, vid?“ Tehdy mi došlo, že jsem šlápla z bláta do louže.

„Mhm.“

„A myslíš, že... tam třeba na Jaxe dají pozor? Myslíš, že nevádí, že nevědí, jak vypadá? A myslíš, že vědí, že je to můj nejlepší kámoš?“

Znám své hranice. „Normane, vyčistil sis zuby? Cítím sýr.“ Když jsem se natáhla, abych ho pohladila po noze, jako bych jezdila rukou po pravítku. Jeho už tak drobné tělo jako by se ještě scvrkávalo, až mě děsilo, jak malinká ta hromádka Normana pod peřinou je.

„Mami?“ promluvil hláskem tak tenkým, že jsem se musela naklonit, abych ho slyšela. „Asi máš pravdu.“ Moje srdce udělalo piruetku a pak duplo, aby mi ukázalo, kdo tady šéfuje. *Vidíš, Sadie? Ještě se tě snaží utěšovat.*

Sekundy odpadávaly jako obří balvany, a jakmile nám oběma došlo, že žádné další konejšivé mateřské rady neprijdou, Norman se vykulil z postele. Pod pyžamem na sobě ještě pořád měl školní uniformu. Vstala jsem a přivinula ho

k sobě tak těsně a tak pevně, jak jsem si jen troufla, abych mu neseškrábala strup nebo mu neublížila, a uvažovala jsem, jestli je možné z člověka vyhnat smutek objetím. Prostě ho tisknout tak silně, až mu vyskočí z hlavy, jako když se vymáčkne pupínek, a pak už zbývá jen čekat, až čas místo zahojí. Ucítila jsem Normanovu kyčelní kost, protože i on mě objal pevněji, a přemýšlela jsem, co asi zkouší vytlačit on ze mě. Nejspíš odpovědi. Pochybuju, že se mu to podaří.

Jakmile jsem zaslechla vodu tekoucí do umyvadla v koupelně a dutý zvuk Normanova metodického čištění zubů, sesunula jsem se zpátky na jeho postel a převálila se do mělkého otisku, který tu po něm zbyl. Ležela jsem tam, v tom chlapecky voňavém důlku, a zkoušela si představit, jaké to asi je, být malý kluk, který ztratil svého nejlepšího a jediného přítele na světě. Hrozné. Je to hrozné. Ty myšlenky jsem musela zahnat už po pár vteřinách, ze strachu, že se mi pod tou tíhou propadne hrudník.

Z postele jsem viděla na plakát pověšený nad knihovnou, který si Norman a Jax vytvořili před pár lety. Zнала jsem ho celý nazpaměť, vídala jsem ho na té zdi už tak dlouho, že jsem ho ani nemusela číst.

PĚTILETÝ PLÁN JAXE A NORMANA

Fringe v Edinburghu 2023: Jediné vystoupení.

Norman a Jax – mladí komediální géniové!!!

Kroky:

Dostat se do Edinburghu na Fringe, bejby!

Sláva

Bohatství

Žlutý karton se vzhledem ke stručné formulaci pětiletého záměru jevil zbytečně velký, ale chybějící výřečnost vynahrazovala spousta pečlivě naaranžovaných fotografií. Jax s Normanem na tom plakátu pracovali celý víkend, diskutovali o umístění každého obrázku, o barvě písma, nejvhodnějších přídavných jménech, jimiž se popsat. Jeden z Jaxových návrhů byl „mladí, brutální, super komediální géniové“. Ten však nakonec i přes protesty neprošel kvůli riziku, že by mohl odradit starší publikum a mladší publikum by nakonec ani nemohlo přijít. Podle mě poměrně chytré rozhodnutí.

Fotografie Jaxe a Normana v různých pózách doplňovaly výstřižky s portréty Erica Morecambeho a Erníeho Wise, Jacka Deeho, Ronníeho Barkera a Ronníeho Corbetta, Davea Allena, Frankieho Boyla, Vika Reevese, Boba Mortimera nebo Normana Wisdoma a v jejich středu se vyjímal pohledný, usměvavý muž v elegantním morušovém obleku. Ten vybledlý snímek jsem viděla nesčetněkrát, a přesto mi z něj pokaždé pukalo srdce. Robert Foreman. Normanův děda. Můj táta.

Rádoby slavný komik. Ve skutečnosti alkoholik, gambler, podvodník tahající ze státu dávky a, úplně upřímně, slavný naprosto v ničem. I když jestli jste jako dítě někdy koncem osmdesátých let navštívili některé z britských přímořských letovisek, možná si matně vybavíte, jak se po vystoupení pokoušel sbalit vaši mámu.

Když mé oči přivykly šeru a zaostřily, došlo mi, že se plakát nějak změnil. Vypadalo to, že je na něm spousta škranců, některá slova byla obtažená silněji a přibyl nový text,

o dost světlejší než původní. Zkusila jsem přimhouřit oči, abych lépe viděla, ale nakonec jsem se musela přinutit vylézt z Normanova teplého pelíšku a jít blíž ke stěně, abych ho dokázala přechíst.

Když jsem se seznámila se změnami, jichž doznal *pětiletý plán Jaxe a Normana*, mé srdce zkusilo přechytračit sebe samé a rychle vycouvat, než se propadlo až na podlahu.

PĚTILETÝ PLÁN JAXE A NORMANA

~~*Fringe v Edinburghu 2023: Jediné vystoupení.*~~

~~*Norman a Jax – mladí komediální géniové!!!*~~

Festival Edinburgh Fringe – Norman Foreman,

jediné vystoupení

Párky hořící, show na počest Jaxe Fentona

Kroky:

~~Dostat se na Edinburgh Fringe, bejby!~~

~~Sláva~~

~~Bohatství~~

~~Starat se o mámu~~

~~Najít tátu~~

~~Dostat se na Fringe~~

7

NORMAN

První pravidlo komedie: Je to vtipný, jen když se někdo směje.

Dvanáct je parádní věk. Nebo by měl být, podle mámy. Je to takový náš vtípek, protože když mi bylo pět, řekla mi, že pět je parádní věk, a když mi pak bylo šest, taky to byl parádní věk. Potom přišla sedmička, a i ta prý je parádní věk, takže mě napadlo, že to s námi asi zůstane.

Divné mi to začalo připadat, až když jsme v pekařství u Tilleyových kupovali druhý dort k mým osmým narozeninám. Ten první, který pekla máma, v sobě totiž nějakým nedopatřením neměl máslo. Říkala, že by byla přísahala, že ho tam dala, ale když vaří, občas něco poplete. Mně je to jedno, protože dost často je pak výsledek mnohem víc cool, než by byl původně. Jako tenkrát, když jsme jedli sušenky s paprikou a skořicí, podle Jaxe dvakrát tak chutné, protože člověk od nich nejdřív dostal sladký polibek, načež následovala prudká otočka a *prásk!* – papriková rána do zubů jen tak z legrace.

Ale pokaždé se to nevyvrbí tak dobře, protože bez toho másla můj první dort k osmým narozeninám chutnal trochu jako omeletový hadr na nádobí. Nebo možná hadrová omeleta. Každopádně ani jedno není nic moc, kdyby vás napadlo něco podobného někdy zkusit. Takže ho máma vyhodila do koše a řekla, že někdy je přece jen lepší nechat odbornou práci odborníkům.

Když jsme vešli do pekařství a máma panu Tilleymu pověděla, co sháníme, naklonil se přes pult až ke mně a povídá, že takže dort k narozeninám, jo? A kolikpak ti dneska je, mladý muži? Vždycky chci, aby pan Tilley mluvil co nejvíc, protože mu při tom z tváří a z uší vždycky vylétávají malinké obláčky mouky, jak pořád něco peče. I když ve skutečnosti nemám co říct, třeba jen dvě čokoládové rolky, prosím vás, pane Tilley, pokaždé se snažím vymyslet ještě nějakou otázku, aby mi musel odpovědět.

Třeba řeknu: Dvě čokoládové rolky, prosím vás, pane Tilley, a je v těch vašich rolkách nějaká tajná přísada? Protože my s Jaxem si myslíme, že jsou nejlepší v celém Penzance. A pak panu Tilleymu nezbyde než začít vyprávět, že používá speciální italskou mouku, a proto jsou jeho rolky nejlepší, a mockrát děkuji, mladý muži. Mouka vystřeluje do všech stran a poletuje mu kolem hlavy a my se tomu s Jaxem vždycky úplně řehtáme. Teda v duchu, pokud možno.

Když se pan Tilley tehdy zeptal, kolik mi je, než jsem stihl vymyslet otázku, kterou bych připojil ke své velmi krátké odpovědi, že osm, ozvala se máma, že dneska je mu osm, vid', Normane? A tak jsem řekl, že jo a nejspíš je to parádní věk.

No, vůbec nevadilo, že jsem si nestačil nachystat otázku, aby pan Tilley víc mluvil, protože jakmile jsem mu odpověděl, rozesmál se tak, že mraky mouky, které se mu vyvalily z uší, mě málem porazily. Ale byl to hezký smích. Takový ten, co znamená, že se člověk směje s vámi, ne vám, protože máte hnusnou kůži a já se snažím udělat dojem na kámoše tím, že jsem na vás zlý. Myslím, že pro tenhle typ hnusného smíchu by mělo existovat nějaké speciální slovo. Třeba hních.

Když se pan Tilley dosmál a vzduch kolem něj se vyčistil, podal nám svůj prý nejlepší banánovo-ořechový dort a říká, že takže osm, jo? Tak tedy všechno nejlepší, chlapče, a doufám, že budeš mít parádní rok. To ho znovu rozesmálo.

Ten den večer, když mi máma natírala smradlavou dehtovou mast na smradlavou lupénku, která mi jen tak mimochodem dala k narozeninám bezva dárek a ještě o něco se zhoršila, zeptal jsem se jí, proč se pan Tilley tak chechtal tomu, co jsem řekl, protože já jsem nevtipkoval. No, když máma zjistila, že při všech těch ostatních narozeninách jsem si myslel, že parádní věk je něco jako pravěk nebo středověk, přišlo jí to tak legrační, že se málem počurala. Její slova, ne moje.

Vysvětlila mi, že to myslela tak, že v životě chlapce je každý rok báječný a že dospělí někdy nepoužívají úplně vhodné výrazy, když se snaží vyjádřit něco, o čem jsou hluboce přesvědčení. Když jsem se jí zeptal, jestli proto někdy říká, že Dennis, její šéf v autobazaru, kde pracuje, je xenofobní kretén, vypadalo to, že se málem počurá znovu. Přesně tak, Normane. Naprosto přesně.

Moje máma věří, že i když mi v něčem dává špatný příklad, neznamená to, že se jím budu řídit, protože jsem o hodně

chytřejší než ona. Mimochodem, zase její slova. Protože pravda je taková, že Jax a já si myslíme, že moje máma je nejspíš jeden z nejchytřejších lidí na světě. Byla první z rodiny Foremanových, která šla na vysokou, i když tam nezůstala dlouho, protože jsem se jí narodil já. Za to ale nemohla.

Takže máma říká, že ví, že i když od ní uslyším sprosté slovo, nebudu ho používat. A má pravdu. Sprostě nikdy nemluví, jen když opakuju, co řekl někdo jiný, a to se podle mě nepočítá. Nemluvil jsem sprostě, ani když mi Archie Lowry přetáhl límec u bundy přes hlavu tak prudce, že mi přes látku prosákla krev ze strupů v podpaží. Ani když jsem přišel o kapsu plnou nových vtipů, protože jsem se omylem šel koupat ve školní uniformě, protože Jax zahlásil, že jsou dobrý vlny a poslední ve vodě je chcípák. Ani když mi máma řekla, že Jax umřel.

I potom, co přestal být vtip o parádním věku kvůli panu Tilleymu vtipný, ho máma říkala dál. A já jsem se nijak nebránil, protože jsem si všiml, že někdy bývá smutná kvůli zvláštním věcem, na kterých vůbec nezáleží. Jako třeba že připálí večeři nebo zapomene vyprat nebo je jediná z rodičů, kdo zapomněl přijít na třídní schůzky.

Když přišly mé dvanácté narozeniny, dva týdny a jeden den po tom, co Jax umřel, máma mě probudila se dvěma tousty s rozpečeným sýrem, do kterých byly zapíchnuté svíčky, a velikým přáním, vyrobeným z krabice od cereálií, s nakresleným psem, jak říká *Všechno nejlepší k hafozeninám, Normane*. Protože u Foremanových platí takové narozeninové pravidlo. Jedině doma vyrobená přání a vtipy. Zeptala se mě, jaký je to pocit, když je mi dvanáct, a i když to bylo dva

týdny a jeden den po tom, co Jax umřel, a já jsem chtěl odpovédět, že ze všeho nejvíc bych si přál, abych dokázal vrátit čas a bylo mi teprve jedenáct a jedenáct měsíců, abych mohl všechno změnit, že mě na narozeniny zase zradila i poslední část těla a lupénka se mi dostala až na pindíka, že teď, když je mi dvanáct a musím se vrátit do školy bez Jaxe, přijde mi tenhle věk jako zatím nejděsivější a nejosamělejší, nic z toho jsem neřekl. Jen jsem sfoukl svíčky, z toustu se sýrem jsem shrnul růžovomodrý vosk, pak jsem si ho celý nacpal na jednu do pusy a řekl jsem jí, že si myslím, že dvanáct bude parádní věk.

Objala mě tak pevně a vypadala tak šťastně, až jsem si připadal provinile, že jsem kdy chtěl na ten hloupý vtip zapomenout. A ještě ke všemu se mi dělalo špatně při představě, jak polykám všechn ten chleba se sýrem, kterého jsem měl plnou pusu. A mimochodem, je jedno, kolik jídla si tam naráz strčíte, množství, které musíte spolknout, se nijak nezmenší. Prostě fyzika. Navíc jsme to s Jaxem testovali.

Jediné, na co jsem dokázal myslet, zatímco mě máma objímala a toust mi klesl do půlky krku, kde se ta mazlavá koule zasekla, byl ten víkend, kdy jsme s Jaxem jedli tousty se sýrem k snídani, obědu i večeři, oba dny, i když jsem věděl, že se mi kvůli tomu nejspíš zhorší lupénka. A jak nám pořád chutnaly, i když jsme každý snědli dvanáct chlebů plus pár kůrek, ale ty se nepočítaly. A že už se to nikdy nestane. Teda, sýrový toustaton asi jo, kdybych to chtěl riskovat, ale ne s Jaxem.

No, každopádně to vypadá, že tenhle vtip se se mnou potáhne parádně dlouho. Jax vždycky říkal, že jednou beztak dostanu přání od královny nebo Charlese a Camilly nebo tak,

kde bude napsáno, ať parádně oslavím stovku. Jestli se tolika let dožiju. A to, že Jax umřel dva týdny a den před mými narozeninami, úplně sám na podlaze v pokojíčku, i když dole v batohu měl úplně nový inhalátor a jeho máma a nevlastní táta spali hned za zdí, opravdu dokazuje, že člověk nikdy neví.

Já a Jax jsme se rozhodli, že tohle je vůbec ta nejlepší a nejchytřejší věta na světě. ČLOVĚK NIKDY NEVÍ. Je tak skvělá, že si z ní spousta lidí udělala své motto. To Jax zjistil, když googloval londýnské komiky, a to ho dovedlo k historii čtvrti East End a pak k článku o londýnské charitativní skupině Pearly Kings and Queens, jejich super kostýmům a naprosto geniálnímu mottu. Tady vidíte, jak úžasný je google, protože najdete věci, o kterých jste ani nevěděli, že je hledáte, a nakonec jsou ještě užitečnější než to, co jste hledali původně. Trochu jako když máma vaří. Jax říká, že se to jmenuje synchronicita, a já si to ani nepotřebuju googlovat, protože pokud Jax zrovna nevykládá záměrně lži z pádného důvodu, má vždycky pravdu.

Prostě, že člověk nikdy neví, znamená, že bez ohledu na to, kolik si *myslíte*, že víte, i když vystudujete vysokou školu s vyznamenáním z astrofyziky a sestrojíte moped, který vás doveze na Venuši, což byl jeden z Jaxových nápadů, jen bez toho studia s vyznamenáním, jediné, co nikdy znát nebudete, je budoucnost. Nebudete vědět ani to, co se stane hned v příští vteřině. A je jedno, kolik možností a přátel na telefonu máte.

Vím, že to, že člověk nikdy neví, nejspíš řekly hromady lidí před Pearly Kings and Queens, jenže ti z toho udělali své motto a pomohli spoustě chudých. Věří totiž, že byste se

vždycky měli snažit pomáhat těm, kteří neměli takové štěstí jako vy a třeba nemají věci jako jídlo nebo vlastní pokoj nebo mámu. Protože zkrátka nikdy nevíte, co se může stát zítra nebo příští týden nebo příští rok, a možná, že jednou budete potřebovat pomoc vy.

Jaxe napadlo, že by jednou mohl založit Pearly Kings z Penzance, a byl přesvědčený, že když člověk bude vždycky pamatovat na ta tři slova, bude mu to stačit k tomu, aby byl dobrý. A já si myslím, že má pravdu. Akorát si myslím, že většině lidí se nevybaví zrovna tahle tři slova, když myslí na Jaxe. Většina lidí si totiž všímá jen té jeho stránky, kvůli které se dostává do potíží, a i když je pravda, že dost zlobí, je opravdu škoda, že na něm pak nikdo nevidí všechno to dobré.

Dám příklad. Třeba místo aby snědl müsli tyčinku, kterou mu jeho máma každý den dává ke svačině, jde ráno do školy oklikou delší o deset minut, aby tu tyčinku dal jedné staré paní, která sedává na zastávce v ulici Bay Terrace a mluví sama se sebou. A každý den, i když už za ní chodí celou věčnost, jak jí tu tyčinku podá, ona se na ni vždycky podívá, jako by jí podal světelný meč z vesmíru, a řekne: co to je? A jeho to úplně rozseká.

Jednou, když zůstal Jax doma, protože měl silný astmatický záchvat, mě po škole poprosil, abych té paní tyčinku zanesl, protože na ni celý den čeká. Když jsem došel na zastávku, ještě tam seděla, přesně jak říkal, a když jsem jí tyčinku podal, podívala se na ni, pak na mě a povídá: co to je? A mě to úplně rozsekalo.

Máma ale to dobré na Jaxovi vidí a podle ní je to nejlepší kluk na světě. A já vím, že to myslí vážně, protože k nám